

Archaizmy znaczeniowe

Autor: Halina Karaś

Archaizmy znaczeniowe to dawne znaczenia wyrazów nieznane już językowi ogólnemu lub przestarzałe z punktu widzenia współczesnej normy językowej. Podobnie jak archaizmy wyrazowe najlepiej zdołały się zachować na terenach odizolowanych, trudniej dostępnych, słabo uprzemysłowionych. Przykładowo – na Kurpiach zachowały się m.in. takie archaizmy znaczeniowe, jak: błazić ‘rozpieszczać’;, orędować ‘zawiadomić kogoś, przesać ważną wiadomość przez okazję’;, skała ‘szpara w ścianie, w pękniętej desce’;, sklep ‘piwnica pod podłogą domu’; (wyraz zachowany też w innych gwarach, np. wielkopolskich). W różnych gwarach przetrwały takie archaizmy, jak ojczyzna ‘ojcowizna’; (w polszczyźnie ogólnej już od XVI w. przede wszystkim kraj ojców), badać ‘bóść’;. Por. Słownictwo gwarowe – zróżnicowanie terytorialne. Czy wiesz, że... Wiele archaizmów leksykalnych i znaczeniowych zachowało się w regionalnym języku kaszubskim i w gwarach kaszubskich ze względu na ich peryferyczne położenie nie tylko w stosunku do obszaru polskiego, ale i do całości terytorium słowiańskiego, np. kałp ‘łabędź morski’; (jedna z nielicznych bałtosłowiańskich nazw ptaków), charna ‘licha strawa’;, toczk ‘kret’;, długosz ‘dryblas’;, bogusz ‘bogacz’; (por. staropolskie imię Bogusz).